

Protocol dalla radunanza communal digl cumegn da Surses digls 22 da zarcladour 2026 (nr. 03-2026)

Li ed oura Sala polivalenta Salouf, allas 20.45
Preschaints: 49 votantas e votants
Parsoura: Daniel Wasescha, mastral
Actuar: Giani Spinatsch, canzlist

Perveia d'ena interrupziun digl current an grondas parts da Surses ò igl mastral allas 20.00 benevento tot igls preschaints ainten la sala Grava a Savognin e fatg la dumonda da dislocar la radunanza ainten la sala polivalenta ora Salouf. Chella dumonda è neida affirmada cun gronda pluralitad.

1. Bavagnaint ed elecziun digls dombravouschs

Igl mastral benevainta las persungas preschaintas alla radunanza communal. Siva d'ena curta infurmaziun davart igl adiever digl lungatg e la practica da rediger e publitgier igl protocol dalla radunanza communal, constatescha igl mastral tgi la radunanza communal odierna seia neida convocada conform alla constituziun, uscheia tgi ella seia cumpetenta da decider.

Tractandas

01. Bavagnaint ed elecziun digls dombravouschs
 02. Rendachint 2025
 - a) Preschentaziun e discussiun
 - b) Approvaziun
 03. Rendachints davart igls projects d'investiziun terminos igl 2025: infurmaziun
 - a) project d'investiziun "renovaziun Veia Sot Curt a Savognin"
 - b) project d'investiziun "renovaziun Veia Gravas a Tinizong"
 - c) project d'investiziun "renovaziun veia da quartier Talvangas Soura a Parsonz"
 - d) project d'investiziun "farmada da posta tenor igls basigns da persungas cun impedimaints a Mulegns"
 - e) project d'investiziun "farmada da posta tenor igls basigns da persungas cun impedimaints a Tinizong"
 - f) project d'investiziun "provedimaint d'ava Burvagn"
 04. Project d'investiziun "veia da gôt Pensa (project collectiv mantignamaint SIE 2026)"; dumonda per credit d'impegn brut da CHF 2'500'000.00
 - a) Preschentaziun e discussiun
 - b) Approvaziun
 05. Revisiun parziala digl urden da scola digl cumegn da Surses
 - a) Preschentaziun e discussiun
 - b) Approvaziun
 06. Return agl proprietari dallas ovras electricas Tinizong e Nandro: infurmaziun
 07. Diversas infurmaziuns
 - a) Infurmaziuns
 - b) Sguard anavos ed anavant digl mastral
 08. Varia
- Cunter la glista da tractandas na vignan fatgas nignas objecziuns, uscheia tgi chella vala scu approvada.

2. Rendachint 2025

Per la preschentaziun digl rendachint 2025 surdat igl mastral igl pled a Daniel Fitzi, igl manader dalla partiziun da finanzas digl cumegn da Surses. Lèz infurmescha tgi sen igl onn finanziel 2025 dastga da prancepi neir vurdo anavos positivamaintg. Igl chint economic seia pero, scu spitgia, nia gravagea pi ferm tgi igls davos onns. Las expensas digl menaschi seian per CHF 1'366'000.00 pi otas tgi igl onn 2024. En muteiv principal seia mutivo cun la somma tgi seia neida paeda alla Center da Sanadad Savognin SA. Igl retgav digl menaschi seia sto per CHF 463'000.00 pi ot tgi igl onn 2024. Las taglias spezialas seian sa sbassadas gio igl onn precedent per stgers 60'000.00 ed seian ossa igl onn 2025 anc eneda per CHF 284'000.00 pi bassas tgi igl onn 2024. Las taglias generalas seian per CHF 251'000.00 pi otas tgi igl onn precedent. Scu gio igls davos onns, vign ena part digl surple duvro per la prefinanziaziun - cun resalva dall'approvaziun antras la radunanza communal. Cunchegl tgi CHF 15.0 miu. seian gio risguardos ainten la prefinanziaziun per la construcziun nova dalla tgesa da scola Grava a Savognin, vegia la suprastanza communal s'exprimeida per ena sagonda prefinanziaziun. I seia da contribueir CHF 3.0 miu. per igl nov luvratori communal. Las dus prefinanziaziuns vignan alloura schlieidas per igls 31-12-2026, cun la finiziun digls projects.

Igl chint annual 2025 sera siva dalla cudischaziun dalla dumonda menziunada per la prefinanziaziun digl nov luvratori communal cun en surple d'antradas da CHF 288'614.00.

Igl cumegn vegia fatg investiziuns nettas da total CHF 14'872'890.00. Cun ena somma d'auto-finanziaziun da CHF 4'742'713.00 magna chegl ad en deficit da finanziaziun da CHF 10'130'177.00. Chegl monta tgi las investiziuns nettas seian chest onn per gronda part betg neidas finantzgeidas or digl cash-flow realiso sez (grad d'autofinanziaziun 32%). Chegl seia betg sto da spitgier oter siva digl grond basigns d'investiziun budgeto. Vurdo anavos seian siva dalla fusiun igl onn 2016 - a vista cumulada- pero tuttegna neidas finantzgeidas tot las investiziuns or digl cash-flow realiso sez.

La bilantscha sera da tottas dus varts cun CHF 109'964'895.00. Igls meds liquids seian sa sminuias per CHF 7'262'332.00 e montan igls 31-12-2026 a CHF 1'297'243.00. Igls impegnis finansials a lunga scadenza seian s'augmentos igl onn 2025 per CHF 3'939'700.00 ed identifitgeschan igls 31-12-2025 ena somma da CHF 4'723'400.00.

Per incumbensa dalla cumischung da gestiun seia igl noss chint annual nia controllo scu igls onns precedents digl post da revisiun extern Curia AG a Coira, igl qual igl vegia catto an urden.

Detagls seian da vaseir ainten l'aggiunta agl messadi, tgi cuntigna ena resumaziun dalla bilantscha per igls 31-12-2025 scu er igl chint economic ed igl chint d'investiziuns 2025, ed er infurmaziuns ulteriouras. D'observar seian er igls rapports digl post da revisiun extern e dalla cumischung da gestiun.

Igl chint annual detaglea 2025 cun aggiunta seia er publitgia sen la pagina web digl cumegn.

Rapport dalla cumischung da Gestiun:

Armando Janett preschainta igl rapport dalla cumischung da gestiun cun chegl tgi igl president Lothar Künzli è absent.

La cumischung da gestiun constatescha tgi las objecziuns alla suprastanza vignan santeidas e messas anturn. Pinavant propona ella alla radunanza communal d'approvar igl rendachint 2025 e da discarger igls organs ed igls collaboratours responsabels.

Resultat dalla votaziun:

Sen proposta dalla suprananza e sa basond agl rapport digl post da revisiun extern e dalla cumischung da gestiun decida la radunanza communal

- unanimamaintg da lubeir da metter CHF 3 miu. ainten la prefinanziaziun (capital agen) per igl project « construcziun nov luvratori communal a Savognin »;
- unanimamaintg d'approvar igl rendachint 2025, tgi consista da bilantscha, chint economic, chint d'investiziuns e chint dalla circulaziun digls daners e dall'annexa.

3. Rendachints davart igls projects d'investiziun terminos igl 2025: infurmaziun

La suprananza communal rapporta davart igls projects d'investiziun terminos igl onn da gestiun 2025.

a) Project d'investiziun "renovaziun Veia Sot Curt a Savognin"

Alla radunanza communal digls 09-12-2024 on las votantas ed igls votants delibero en credit brut da CHF 615'000.00 (incl. taglia sen la plevaour TPV) per la renovaziun dalla Veia Sot Curt a Savognin. A madem taimp cun la renovaziun dalla veia seian nias amplifitgias e renovos igls conducts d'ovra e l'illuminaziun dalla veia.

Igls costs totals montan tenor igl chint final a brutto CHF 624'106.10. Igl credit delibero seia nia surpasso per 1.5% u CHF 9'106.10.

b) Project d'investiziun "renovaziun Veia Gravas a Tinizong"

Alla radunanza communal digls 29-01-2024 on las votantas ed igls votants delibero en credit brut da CHF 1'020'000.00 (incl. TPV) per la renovaziun dalla Veia Gravas a Tinizong. A madem taimp cun la renovaziun dalla veia seian nias amplifitgias e renovos igls conducts d'ovra e l'illuminaziun dalla veia.

Igls costs totals montan tenor igl chint final a brutto CHF 853'580.90. Igl credit delibero seia nia sotpasso per 16.3% u CHF 166'419.10.

c) Project d'investiziun "renovaziun veia da quartier Talvangas Soura a Parsonz"

Alla radunanza communal digls 09-12-2024 on las votantas ed igls votants delibero en credit brut da CHF 330'000.00 (incl. TPV) per la sanaziun dalla veia da quartier Talvangas Soura a Parsonz. A madem taimp cun la sanaziun dalla veia seian nias amplifitgias e renovos igls conducts d'ovra communal digl provedimaint d'ava, dalla dismessa dall'ava persa e digl provedimaint cun forza electrica.

Igls costs totals montan tenor igl chint final a brutto CHF 323'374.15. Igl credit delibero seia nia sotpasso per 2.0% u CHF 6'625.85.

d) Project d'investiziun "farmada da posta tenor igls basigns da persungas cun impedimaints a Mulegns"

Alla radunanza communal digls 09-12-2024 on las votantas ed igls votants delibero en credit brut da CHF 315'000.00 (incl. TPV) per la construcziun d'ena farmada da posta tenor igls basigns da persungas cun impedimaints a Mulegns.

Igls costs totals montan tenor igl chint final a brutto CHF 236'140.25. Igl credit delibero seia nia sotpasso per 25.0% u CHF 78'859.75.

An tot ins vegia survagnia contribuziuns digl UVIAS/ASTRA da CHF 128'065.75. Igls costs nets per las lavours da sanaziun montan per igl cumegn a CHF 108'074.00.

e) Project d'investiziun "farmada da posta tenor igls basigns da persungas cun impedimaints a Tinizong"

Alla radunanza communal digls 09-12-2024 on las votantas ed igls votants delibero en credit brut da CHF 195'000.00 (incl. TPV) per la construcziun d'ena farmada da posta tenor igls basigns da persungas cun impedimaints a Tinizong.

Igls costs totals montan tenor igl chint final a brutto CHF 189'635.75. Igl credit deliberò seia nia sotpasso per 2.8% u CHF 5'364.25.

f) Project d'investiziun "provedimaint d'ava Burvagn"

Alla radunanza communal digls 09-12-2024 on las votantas ed igls votants deliberò en credit brut da CHF 485'000.00 (incl. TPV) per igl nov conduct digl provedimaint d'ava a Burvagn.

Igls costs totals montan tenor igl chint final a brutto CHF 379'586.05. Igl credit deliberò seia nia sotpasso per 21.7% u CHF 105'413.95.

Alla fegn dalla preschentaziun precisèscha igl mastral, tgi tar igl rendachint digls singuls projects sa tractigl angal d'ena infurmaziun per mangs dalla populaziun. En'approvaziun na seia betg necessaria. Plaschevel seia, tgi tar la gronda part digls projects ins vegia sotpasso igls credits e tgi igl pi ot surpassamaint digls costs seia 1.5% resp. «angal» CHF 9'106.10.

4. Project d'investiziun "veia da gôt Pensa (project collectiv mantignamaint SIE 2026)"; dumonda per credit d'impegn brut da CHF 2'500'000.00

Igl parsoura digl departamaint Michael Klein daclera tgi la veia da gôt Tinizong-Pensa scu er las veias da maschinas Pensa-Plaz la Lagna e Pensa-La Pale furman l'avertura centrala dalla Val d'Err. Ellas servan alla cultivaziun digl gôt, all'avertura dallas alps d'Err, Tigiel e Colm scu er da numerosas aclas, bietgs e surfatschas agricolas. Ultra da chegl seia la lengia da pressiuin dall'ovra electrica Ragn d'Err integrada per part aint igl corp dalla veia.

Ple tgi 90% dalla surfatscha da gôt equipada seian gôt da schurmetg. Las averturas existentas seian da gronda impurtanza per la tgira e la cultivaziun da chels gôts da schurmetg scu er per la protecziun dall'infrastructura a lunga vista.

Situaziun da partenza

La veia da gôt e las dus veias da maschinas on donn's tgi seian caschunos perveia dalla vigliadetna e perveia dall'utilisaziun. Lotiers totgan sbassadas ed instabilitads dallas scarpas dalla vart dalla val, indrezs da drenascha donnageas, stresas d'isada mancantas scu er construcziuns da sustign tgi ston neir sanadas. Pertutgias spezialmaintg seian sectors per lung dalla lengia da pressiuin dall'ovra electrica Ragn d'Err scu er singuls tschancungs cun ena siertad da traffic restranscheida.

Sainza reparaziun exista igl risc d'ulteriours donn's ve dallas averturas e ve dall'infrastructura tgi seia aint igl corp dalla veia.

Fegnameiras digl project

La fegnameira digl project seia da mantigneir a lunga vista dalla funcziunalitad e l'abilitad d'adieuer dallas averturas existentas digl gôt scu er da garanteir la siertad digl traffic. An spezial

- duess neir sierada la stabilitad da scarpas periclitadas,
- duessan neir reparos donn's ve digl vial, ve da drenaschas e ve da construcziuns artificialas,
- duess neir schurmageda la lengia da pressiuin dall'ovra electrica Ragn d'Err,
- duess restar garanteida a lunga vista la cultivaziun digl gôt da schurmetg.

Costs

Igl preventiv digl uffezi da gôt e prievels dalla nateira UGP/AWN digl settember 2025 monta a CHF 2'488'000.00.

Per igl preventiv vala en'intschertezza digls costs da $\pm 5\%$.

Las lavours d'impressari seian neidas scretgas or publicamaintg igl schaner 2026. Las offertas inoltradas adampleschan tot las preteisas formalas e tecnicas. L'offerta la pi favorevla

corresponda agl preventiv digl UGP/AWN ed vegia survagnia l'incumbensa (figl uffizial digl cantun, publicaziun 00.151.873) - premess l'approvaziun digl credit antras la radunanza communal.

Igl cantun cunfinantgescha igl project cun 60.4%. Supraple sa participescha l'ovra electrica Ragn d'Err cun ena contribuziun unica da CHF 50'000.00.

Discussiun:

Dalla discussiun vign betg fatg adiever

Resultat dalla votaziun:

Sen proposta dalla suprastanza communal decide la radunanza communal unanimamaintg d'approvar igl credit d'impegn brut da CHF 2'500'000.00 ($\pm 5\%$ intschertezza da costs) per renovar l'avertura digl gôt Pensa / Val d'Err. A madem taimp vign incumbensada la suprastanza communal cun l'execuziun.

5. Revisiun parziala digl urden da scola digl cumegn da Surses

Igl parsoura digl departamaint Adrian Ballat daclera tgi igl urden da scola digl cumegn da Surses sa basa sen la lescha per las scolas popularas digl cantun Grischun (lescha dalla scola populara LSP; DG 421.000) e l'ordinaziun per la lescha dalla scola populara (ordinaziun dalla scola populara OSP; DG 421.010). A fundamaint dallas preteisas alla scola populara tgi seian sa midadas igls davos onns seigl sto necessari da far adattaziuns an differentes sectours dalla legislaziun dalla scola populara. Percheigl seia neida fatga ena revisiun parziala dalla lescha per las scolas popularas. Chella seia antrada an vigour igl avost 2025.

La revisiun parziala dalla legislaziun cantunala dalla scola populara vegia consequenzas er per la scola da Surses. Per tala raschung vegia igl cunsegl da scola fatg las adattaziuns basignevlas aint igl urden da scola digl cumegn da Surses. A madem mument ins vegia fatg varsaquantas adattaziuns formalas.

Survista dallas pi impurtantas adattaziuns materialas digl urden da scola Surses (las midadas seian scretgas grass):

- *art. 2 - Obligaziun dad eir a scola, li da scola, frequentaziun gratuita*
"L'obligaziun dad eir a scola cozza 11 onns e cumpeglia la scoligna obligatorica. Igl li da scola scu er la frequentaziun gratuita sa drezzan tenor igl dretg cantunal."

art. 2 (anfignen ossa): "L'obligaziun dad eir a scola, igl li da scola scu er la frequentaziun gratuita sa drezzan tenor dretg cantunal."

Muntada/consequenza dall'adattaziun: cun l'adattaziun vign fixada l'obligaziun d'eir a scola da nov expressivamaintg sen endesch onns e la scoligna vign cumpigleida aint igl taimp da scola obligatoric. La midada serva alla harmonisaziun dalla scola populara e stgaffescha clerezza pertutgont l'antschatta e la dirada dall'obligaziun d'eir a scola.

- *art. 6 - Maseiras dalla pedagogia speziala agl sectour simpel*
al. 1: sainza midadas
al. 2 (integro da nov): **"Chellas pon esser integrativas, parzialmaintg integrativas u separativas."**

Muntada/consequenza dall'adattaziun: l'adattaziun precisescha las furmas pusseblas per maseiras dalla pedagogia speziala. Da nov vign fixo cleramaintg tgi chellas pon neir manadas an moda integrativa, parzialmaintg integrativa u a moda separativa. Igls purtaders dalla scola e las scolas survignan cotras duple flexibilitad per promover las scolaras ed igls scholars conform agls basgins.

- *art. 12 - Obligaziuns e cumpetenzas*

al. 2 cefra 7: "decider da relascher anticipadamaintg en unfant igl pi bod siva **diesch** onns da scola obligatorics."

al. 2 cefra 7 (anfignen ossa): "decider da relascher anticipadamaintg en unfant igl pi bod siva otg onns da scola obligatorics".

Muntada/consequenza dall'adattaziun: l'adattaziun stat an connex direct cun igl taimp da scola obligatoric tgi cozza da nov 11 onns inclus la scoligna. Correspondentamaintg vign adattada la dirada minimala anfignen tar en'eventuala relascheda anticipada or dall'obligaziun dad eir a scola d'anfignen ossa otg onns sen da nov 10 onns da scola obligatorics.

Igl departamaint d'educaziun, cultura e protecziun digl ambiaint digl Grischun vegia examino preliminarmentg la revisiun parziala digl urden da scola digl cumegn da Surses ed vegia catto chella an urden. La cumpetenza d'approvar igl urden da scola Surses surstat alla radunanza communal.

Proposta dalla supranza communal:

La supranza communal ed igl cunsegl da scola proponan alla radunanza communal d'acceptar la revisiun parziala digl urden da scola digl cumegn da Surses. L'antrada an vigour succeda siva dall'approvaziun antras igl departamaint d'educaziun, cultura e protecziun digl ambiaint digl Grischun sen igl 1. d'avost 2026.

Discussiun:

Ena votanta dumonda schi ans vegia ansomma la pussebladad da deir na, cun chegl tgi igl cantung fetscha gio las perscripziuns. Adrian Ballat daclera tgi seia betg pussebel da deir na schi ans viglia betg tgi la lescha communal correspundess betg alla lescha superioura.

Resultat dalla votaziun:

Sen proposta dalla supranza communal decida la radunanza communal cun 47 cunter 1 vusch d'acceptar la revisiun parziala digl urden da scola digl cumegn da Surses. L'antrada an vigour succeda siva dall'approvaziun antras igl departamaint d'educaziun, cultura e protecziun digl ambiaint digl Grischun sen igl 1. d'avost 2026.

6. Return agl proprietari dallas ovas electricas Tinizong e Nandro: infurmaziun

Fabio Luzio infurmescha davart igl proceder da prancepi e las pussebladads tar en return agl proprietari. Pinavant preschainta el la strategia dalla forza idraulica digl cantun ed daclera schanzas e riscs tar igl affar.

Siva preschaintan igl mastral ed igl vicemastral scu commembers dalla cumischung digl return agl proprietari, la tala. Els dacleran tge funcziuns tgi igls singuls commembers vegian e mossan las gruppas da labour tgi vegian elaboro las basas.

Igl mastral daclera igl eir anavant pigl cumegn e vo aint anc eneda pi fons sen riscs e schanzas pigl cumegn.

Ples votants fon adiever dalla pussebladad da far dumondas. Tranter oter vign fatg attent tgi ewz pudess tralascher investiziuns necessarias ainten la infrastruttura uscheia tgi igl cumegn vegia da far adatg tgi detta nigra stagnaziun d'investiziuns. Ena dumonda è schi las valetaziuns da risc per cantun e cumegn seian neidas fatgas separadamaintg, tge tgi Adrian Ballat pò confirmar.

Pinavant vignan anc fatg dumondas tar la proprietad e tigls prietschs digl current an futur. Igl mastral daclera pertge tgi ena proprietad seia basignevla schi ans viglia baitar cun tigls prietschs.

7. Diversas infurmaziuns

Igl mastral infurmescha davart igls suandonts temas:

- Plan da destinaziun Val Surses delibero igls 18-06-2026, vign publitgia proximamaintg
- Stand Resort Viols / Surses Alpin an barat fitg strèt看 cun Marcel Friberg / RESalpina ed Otmar Netzer, VRP Surses Alpin SA. Igl project è anc adegna sen verd!
- Albiert da giuventetna Savognin / buteia da sport / tgombra da personal
 - diversas excursiuns, discussiuns etc. cun represchentants digl albiert da giuventetna Svizra
 - localitads èn per gronda part rumagedas
 - datum d'avertura uffizial vign communitgia fitg bagnbod ed uscheia pò neir daverta la plattafurma da reservaziun
 - las lavours criticas èn rancunascheidas ed offertas èn avant mang
 - affar da sport: contract cun Wasescha Sport è sottascretg
 - tgombras da personal èn scretgas or
- Julier-Trail: Partenza igls 13 da fanadour 2026 cun 1. etappa digl ospizi da tottas dus varts anfignen ca. alla mesadad digl tratg
- scola Grava: Festa d'avertura venderde, igls 28 d'avost
- Festa an onour digl pi ot Grischun (parsura digl cunsegl grond) igl de siva, sonda, igls 29 d'avost
- Contract da sarvetsch „Leitung Netzbetrieb EW Surses“ cun opziun er pigl EW Bivio: publicaziun an proceder da submissiun (2. fasa) suonda an las proximas emdas (oz contract cun ewz)
- Concept da traffic e da parcar Grava Savognin: fegnameira è realisaziun / realisaziun parziala sen l'antschatta digl anvien 2026/2027
- Gestien parcadi Plan Weis / parcadi Guidon, Beiva: fegnameira è realisaziun sen l'antschatta digl anvien 2026/2027
- Divers temas davart la veia naziunala N29 (veia digl Gelgia), cun ASTRA: la fegnameira è ena discussiun a Berna, tema principal: Surses è pertutgia igl pi ferm an Svizra, cun 8 vischnancas sainza sviamaint sen ena veia naziunala da terza classa
- avertura digl paddle court La Nars igls 18 da fanadour

8. Varia

En votant constatescha tgi igl cumegn vegia cumpro igl parcadi se Beiva sur prietsch cugl muteiv da promover igl menaschi digl hotel Guidon tras la BISAG. La vendita digl hotel tras la BISAG scu tgi seia planiso fiss an chel cass betg correcta. Igl mastral peglia ancunter la constataziun.

Igl mastral sera la radunanza communal allas 23.05 cun angraztger per la participaziun e giaveischa a tots e tottas en bung arrivo a tgesa.

Tinizong, igls

Igl mastral:

Daniel Wasescha

Igl actuar:

Giani Spinatsch